

הלכות שבת סימן שח

192 באור הגולה

מורידים קהל : הגה בהקדמה יוצא קמיע ממקומו להקדמה. אבל לא בשאונה ממקומו (ס) אף-על-פי שהיא ממקומו לאדם (כ"ד ור"י ירוחם ח"י ורמב"ם פ"ב): **יח (סא)** אין רוכבין על-גבי בהמה (סב) וְלֹא נָתַלִּים עָלֶיהָ, וְיִאֶפְלוּ בְצִדָּהּ אֲסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ, אֲבָל צָדִי צִדְדִּין, כְּגוֹן שֶׁדָּבָר אַחֵר מֵנָח עַל צִדָּהּ (סג) וְהוּא מִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ, מִתָּר. וְאִם עָלָה עָלֶיהָ (סד) אֶפְלוּ בְּמִזִּיד יָרֵד, מִשּׁוּם צָעַר בְּעָלֵי חַיִּים. (סה) וְהַמְשַׁעֵם זֶה פּוֹרְקִין מִשְׁאוֹי שְׂעָלָהּ. פִּיצֵר עוֹשֶׂה, *מְכַנִּים רֹאשׁוֹ תַּחַת הַמִּשְׁאוֹי וּמְסַלְקוֹ לְצֵד אַחֵר וְהוּא נֹגֵל מֵאֵלָיו: הגה ואסור לישב על (ס) קרון (סו) שֶׁהַיִּנְיֹהוּרִי מְנַהִיגוֹ בְּשֶׁבֶת מִשּׁוּם (סז) שֶׁמִּשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֶמְהָ, *גַּם שָׁלֹא יִתְחַף נְמוּנָה (הו"ס והרא"ש ר"פ מי שהוציאוהו וכו' וכו' פ"ק רשבת והגות עירובין וכו' כ"ט ס"ג): **יט** אִבְהֶמָה שֶׁנִּפְלָה לְאַמַּת הַמַּיִם, (סח) אִם הַמַּיִם עֲמֻקִּים וּמִקְנֵי קָדָּה אֵינוֹ יָכוֹל לְפָרְקָהּ בְּמִקְוָמָהּ. (סט) מְבִיא קָרִים וּקְסָתוֹת (ע) וְנוֹתֵן תַּחְתֶּיהָ מִשּׁוּם (י) צָעַר בְּעָלֵי חַיִּים, אֶף-עַל-פִּי שֶׁמְבַטֵּל כְּלִי מִהֵיכְנוּ*. דִּין קָרִיד בְּהֶמָה בְּשֶׁבֶת, כַּמֶּה פִּיּוּס-טוֹב

באר היטב

וכ"כ ה"ח, ע"ש. ועמ"א בסימן רסו ס"ב שהאריך בענין זה ובענין אם מקור לרכב על הסוס, ע"ש. והנדב"ז סימן פא כתב שיותר טוב לילך בהגליז מלכתב על הסוס, ואיבא בה מרי אסורי, אסור בהמה ואסור תחומין, ע"ש. ועין בתשובת נחלת שבעה סימן פג דמתיר לרכב על הסוס ולרדף אחר בנו שברח ורצא מן הקלל כדי לדבר על לבו ולהחזירו, ע"ש: (י) צער. ומקור

משנה ברורה

אם יכרחו, וכנ"ל בסעיף א: (ס) אף-על-פי שהיא וכו'. מפני (נא) שהאדם נש לו מזל ומלאך המליץ עליו מלמעלה, ומגולל מביע לו שיעיל לו הקמיע, מה שאין בן לבהמה⁽²⁰⁾: **יח (סא)** אין רוכבין וכו'.⁽²¹⁾ גנזה (ג) שפא יתחף נמונה מן המדבר כדי להתנהגה, דחייב על זה בשום תולש, דהוא תולדה דקוצר: (סב) ולא נתלים עליה. דכל (ג) שמוש בפעל-חיים קללו בכלל רכיבה ואסור⁽²²⁾, דכל (ג) ואפלו במקום דליכא למחש שפא יתחף נמונה, כגון במדבר דליכא נמונה, או לשפושף את התנין על-גב בהמה כדי לשעשע אותו, גם-כן אסור, דלא פלוג רבנן במלתיה⁽²³⁾: (סג) והוא משתמש בו. הינו, ששומך את עצמו בצד אותו דבר, אבל אם משתמש על-גב אותו דבר המנח על צדה הרי הוא כמשתמש על צדה משו, וכמו שכתב בהג"ה לקמן לענין קרון. עין שם במשנה ברורה: (סד) אפלו במזיד ירד. ולא (ט) כמו גבי אילן, דאם עלה במזיד קמא לן לקמן בסימן שלו סעיף א דלא ירד עד מוצאי-שבת משום קנסא, הכא ירד משום צער בפעל-חיים: (סה) ומשעם זה פורקין. הינו (ט) אפלו הפשוט הוא מקצה⁽²⁴⁾, ומפל מקום לא רצו להקל משעם צער בפעל-חיים לסלקו בידים, כיון דאפשר לסלקו שלא בידים⁽²⁵⁾: (סו) שהאינו יהודי מנהיגו. דאם ישאל בעצמו מנהיגו (כז) יש בלאו הכי אסור תורה, משום סחמור⁽²⁶⁾: (סז) שמשמש בבהמה. ולא נקרא צדי צדדין, מפני שהעגלה מתפנת בצדי בהמה⁽²⁶⁾, (נז) כיון שהוא משתמש על-גב העגלה ורינו כמו על צדי בהמה

משו, וכנ"ל בסעיף-קטן סג; וגם להשתמש על דף היוצא חוץ לעגלה מאחוריה גם-כן אסור, ולא מקרי צדי צדדין, (ס) דהפל כלי אחר הוא⁽²⁰⁾: **יט (סח)** אם חמים עמקים וכו'. דאם אין עמקים וכו' לפרנסה במקומה שלא סמות, (סא) אין מתירין לו להניח קרים וקסות לבטל כלי מהיכנו: (סט) מביא קרים וקסות וכו'. והוא הדין דכחול להניח שאר פלים תחתיה כדי שתוכל לצלות, ונקט קרים וקסות לרבותא, (סז) אף דלא יהיו ראויים להשתמש בהן על-ידינו בעוד שצליהן לחות המים אף לכשפגלה בהמה, אפלו הכי מותר, דאמי צער בפעל-חיים דהוא דאורייתא⁽²⁶⁾ [ממה דהנהירה המורה מצות פריקת המשא מעל בהמה] ודחי אסור בטול כלי מהיכנו שהוא רק מדברבן. שגורו שלא לבטל בשבת כלי ממה שהיא מוכנת: (ע) ונותן תחתיה. אבל אסור להעלותה בידים, דכל בפעל-חיים הם מקצים, ואף-על-גב דאיבא צער בפעל-חיים אסור, דאין לנו לדמות גזרות חכמים זה לזה [מ"א ותו"ש שכן מוכח מרמב"ם].

שער העינין

בהמה כדי שלא תברח, ולא חייש דלמא נפלי, ממילא גם בתנגלות צריך להיות בן: (נא) גמרא: (נב) גמרא. ויש עוד טעם בירושלמי, מפני שבתת בהמתו. אבל אין קמא לן לקמן בסעיף כב דחי נושא את עצמו ולא גזרו בהמה. ועל-פן צריכין לטעם הדברי. ועין בבית-יוסף ולבוש שמתרצים לטעם הירושלמי: (נג) אחרונים: (נד) הנהגות ממוני פרק ד דצריכין ומנן-אברכים: (נז) מגן-אברכים בשם הר"ן. ועין במאמר-סודי שפארץ בענין זה ומצדו גם כן להלכה: (נז) אחרונים: (נז) מגן-אברכים וכו'. (נז) ואם בהמה היא שלו, שבר גם על שבתת בהמתו על-ידי הקרון, ואפלו אם רק שכורה לו יש צדו דפריקא להו דשכירות קנא לחמרא⁽²⁷⁾: (נז) מגן-אברכים בסעיף-קטן ח. ובסעיף-קטן י קבב עוד טעם, כיון דמפל מקום בהמה מוליכיה גם הקרון. הרי לה בכלל שמוש בפעל-חיים ואסור בכל גווני, וכתב זה אפלו אם לא נסבר פשיטת הר"ן הקבאר בסעיף-קטן ח, ומשכב בה מה שהקשו האחרונים עליו, עין בליש"י שני: (ס) מגן-אברכים, דלא פטל-אורח, וגם מרש"י ע"ה ע"ה וכו' על שלוחת הפסל משמע בסמך-אברכים, דאי לאו הכי אמיא אסור להניח הפסל על הקלל הלא יעלה רק על השליבות, אלא על-בדוד דמקרי הפל כלי אחר: (סא) גמרא: (סב) גמרא. ויש עוד טעם בירושלמי, מפני שבתת

צ צדד לוי במשנה ק מקא דצריכין ל לענין אילן ר שבת כניה ש רמב"ם פקוק בא מלכות שבת ח שבת ע"ד א שם קב"ח (* שו"ת מרדכי) וצדו בפעל-חיים

הלכות שבת סימן שח

ביאורים ומוספים

לעשות כן גם בנזב המהובר לבהמה, שאפשר שאיסור טלטול בעלי חיים הוא רק בגופם אך לא בשערם.

ואף שהאיסור לסמוך על בעלי חיים מבואר בגמ' (ביצה יט, א) שהוא רק כשסומך בבל כוחו, ביאר הגרש"ז אויערבך (ש"ס פכ"ז הע' נג ובח"ג שם), שמ"מ בקיעה ידיו מליכולך ודאי שגם אם עושה כן לא בכל כוחו נחשב הוא כמשתמש בבהמה, אלא שמ"מ התיירו קנחו בנזב מפני שכך היא הרגילות לקטן בשערות הבהמה, והן נחשבות כעומדות לכך ואינן מוקצה.

ולענין אמירה לבעלי חיים שיעשו מלאכה בשבת, כגון כלב מאולף שלוחץ ברגלו על מתג החשמל להדליק את האור או לכבותו כשבעליו רומז לו לעשות כך, כתב בשו"ת הר צבי (א"ח ח"א סי' קעד) שאסור הדבר מצד 'שביחת בהמתו', וכפי שכתב האבן העזר (סי' שכת) שאסור לאדם להעמיד עולקה שלו בשבת מדין 'שביחת בהמתו', ואין להתיר זאת משום גרמא, שהרי התורה החשיבה גרמא זו כמלאכה גמורה, שהרי כל מלאכת בעל חיים נחשבת מלאכה לגבי הבעלים, וכן אין לומר שנחשב הדבר כאילו עושה זאת הבעל חיים להנאתו, ולא עבור בעליו, שהרי ודאי שרצה למלאות את רצון בעליו, וכן כתב בשו"ת אור לציון (ח"א סי' בג) שהרי זה כאמירה לנכרי, ולפי זה כתב שאמירה לבעל חי בערב שבת שיעשה מלאכה בשבת, מותרת כיון שלא שייך להחמיר ולהחשיבו כשליח של ישראל.

אכן, הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה סי' רכו ס"ק א) צידד, שכלב שאיננו חסיד שאם יראה גב ידליק את האור, מותר להעמידו בשבת לעשות כן, כיון שהלחיצה על המתג אינה מוגדרת כמעשה מלאכה של הכלב, אלא כגרמא בלבד, ועוד, שיש לחוש שמא לא יעמיד הבעלים את עצמו כשיראה שממתו נלקח, ויבוא הדבר לידי פיקוח נפש, ועוד, שכיון שהכלב עושה את המעשה מדעתו ומרצונו לשמור על בעליו, אין זה נחשב חיסרון בשביחת כלפי הבעלים, אף אם הם לימדוהו לעשות זאת.

וסומא הרגיל ללכת ברחוב עם כלב נחיה, דעת הגרש"ז אויערבך (ש"ס פ"ח הע' סב) שאף שהכלב עצמו ודאי מוקצה, כמבואר בשו"ע להלן (סי' שח ס"ט), מ"מ באופן זה שהוא עומד ומיוחד לשימוש כזה שצריכים לטלטלו, מסתבר שאינו נחשב מוקצה, [וכן מבואר ממה שכתב בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"א סי' מה) שסומא מותר להיכנס עם כלב נחיה לבית הכנסת להתפלל בימים נוראים].

(23) אמנם, לענין ספינה הנוסעת בשבת על ידי בהמות המושכות אותה [באופן שמותר להישאר בה], כתב לעיל (סי' רמח ס"ק יח) שכיון שהבהמות הולכות בשון וחזקות מהספינה אין טעם לאסור שמא יחתוך זמורה להנהיגן.

[משנ"ב ס"ק סח]

היננו אפילו הפשוט הוא מקצה⁽²⁴⁾, ומקל קקום לא רצו להקל מטעם צער בעלי חיים לסלקו בידים, כיון דאפשר לסלקו שלא בידים⁽²⁵⁾.

(24) לענין פריקת כלי וזכויות שאסורים בטלטול, כתב בשו"ע לעיל (סי' רסו ס"ט) שמותר להניח תחתיהם כרים וכסתות כרי שיפלו עליהם, ודוקא במשאות קטנות שיכול לאחר מכן לשמוט מתחתן את הכרים, אבל אם המשאות גדולות שאינו יכול לשמוט את הכרים מתחתיהן, אסור להניח כרים תחתיהן מפני שבכך מבטל כלי מהיכנו, אלא פורקן בנחת שלא ישברו, ולא יניחם על הבהמה משום צער בעלי חיים.

המשך במילואים עמוד 29

[משנ"ב ס"ק ס]

מה שאין פן לבהמה⁽²⁶⁾.

(20) ואף שלגבי אדם כתב לקמן (סי' שח ס"ק קבט) שאם יצא בקמיע שאינו מומחה אינו חייב חטאת כיון שהוא דרך מלבוש, ואם כן בבהמה צריך היה להיות מותר לכתחילה, ביאר הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה ס"ק ו) שיתכן שרק אדם שמאמין בסגולת הקמיע ורוצה בו נחשב לו הקמיע כמלבוש, מה שאין כן בבהמה שאין לה דעת ואינה רוצה את הקמיע, אם אין הקמיע מומחה נחשב הוא לה כמשא.

[משנ"ב ס"ק סא]

אין רוקבין [כו'⁽²¹⁾].

(21) ולענין רכיבה על אופניים, כתב בשו"ת רב פעלים (ח"א סי' כה) שבמקום שיש בו עירוב מותר, ואין לטור שמא יבוא לתקנם, ובמקום שאין בו עירוב מותר רק למי שהרכיב צריכים לו, כמבואר בשו"ע לקמן (סי' תקכב ס"ב) או שהולך לדבר מצוה גדולה, ועיין שם עוד צדדים בזה, אכן בשו"ת ישיביל עבדי (ח"ג סי' יב ס"ה ס"ק ד) כתב, ששמע ממגיד אמת שלאחר זמן הרב פעלים חזר בו, כיון שמצוי שמתקלקל הגלגל ויש לחוש שיבוא לתקנו, וכן כתב בשו"ת שאילת יעקב (סי' מה) שאסור לרכב עליהם מכמה טעמים כגון שמא יעברו ד' אמות ברשות הרבים, ושמא יבוא לתקנם, וגם מסיון שהרכיבה היא על ידי תנועות גופו יש לאסור משום טירחה, או משום עובדין דחול, ובשו"ת רבי עזריאל הילדסהימר (א"ח סי' מט) אסר שמא יעשה חריץ, ובשו"ת מהרש"ג (ח"ב סי' יג) כתב שאין לאסור משום עובדין דחול שאינו שייך בוה וגם משום שמא יעשה חריץ אין לאסור כיון שחשש זה לא שייך בגלגלים, אלא יש לאסור רק משום הרצאה מרשות לרשות, ובמנוחה נכונה (סי' לה אות ג) כתב שאסור שמא יבוא לתקנם, והכף החיים (סי' תד ס"ק ח) כתב שאסור לרכב עליהם משום שבקלות יכול לצאת בהם חוץ לעיר, וגם שמא יבוא לתקנם, וכן הוא המנהג בארץ הצבי שאין רוכבים עליהם לא בשבת ולא ביום טוב אפילו במקום שיש בו עירוב, ובשו"ת אור לציון (ח"ב פמ"ב תשובה א-ב) כתב שאף שמעיקר דין מותר לרכב עליהם, מימ הרי הם בגדר דבר המותר שאחרים נהגו בו איסור שאין אתה רשאי להתירם בפניו, אכן לגבי אופניים של שלש גלגלים המיועדות רק לקטנים, וכן גלגליות [סקטים] לא נהגו בהם איסור ומותר לרכב עליהם, וכן כתב השש"ס (פט"ו סי' יח) שמותר לרכב על תלת אופן או גלגליות כשהגלגלים שלהם עשויים מגומי מוצק, והוסיף, שבמקום שנהגו בהם איסור אין להקל.

והורה הגר"ש אויערבך (ארחות שבת פ"ט הע' צה) שלפי המנהג שנהגו שלא לרכב על אופניים, כלול בכך גם מנהג שלא לטלטלם, ומי שצריך לנסוע במקום שאין בו עירוב לצורך פיקוח נפש, דעת הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה ס"ק ח) שעדיף שיסע באופניים מאשר שירכב על גבי בהמה, כיון שברכיבה על בהמה יש איסור בכל תנועה שעושה בכל רגע.

[משנ"ב ס"ק סב]

קללו ככלל רכיבה ואסור⁽²²⁾ וכו', דלא פלוג רבנן במלתייהו⁽²³⁾.

(22) אמנם, לקנח את היר בנזב הבהמה, כתב השו"ע לעיל (סי' שב ס"א) שמותר, וכתב בביה"ל שם (ד"ה מקנחה) בשם התוספת שבת, שכל זה בנזב שאינו מחובר לבהמה, שאם לא כן אסור לעשות זאת שהרי אסור לטלטל בעל חיים אפילו מקצתו, וכתב בביה"ל שם שיש לעיין בדברי התוספת שבת, שיתכן שהותר

הלכות שבת סימן שח

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ע]

אף להעלותה בידים אם אי אפשר על ידי כדים וקטנותיה.

אוכל הוא רק כשהאוכל והחלב מעורבים יחד, אבל אם החלב צף על גבי האוכל, אין זה נחשב כמשקה הבא לתוך אוכל. והסתפק החזו"א (שם), שיתכן וגם כשהחלב בלול באוכל, צריך שיהיה האוכל מרובה על החלב.

וכן אם לאחר החליבה מסנן הוא את החלב לכלי אחר או שמסיר את האוכל מהחלב, כתב החזו"א (שם), ובקובץ אגרות ח"א סי' צה שדינה כשאר חליבה ואסורה מדאורייתא.

(35) ובטעם איסור זה כתב השו"ע הרב (סכ"ח), שכיון שהבהמה אינה ראויה לאכילה בשבת מחמת איסור שחיטה, ואין שם אוכל עליה, נחשבת היא כפסולת שהמפרק מותכה את החלב דומה לה שם שם אוכל מתוך פסולת. והחזו"א (שם) כתב בדעת הרמב"ם, שאפשר שטעם האיסור הוא משום מוקצה, ובשעה"צ לקמן (סי' תקד ס"ק ב) מבואר, שחליבת חלב שאסור להשתמש בו, אסורה מפני שהיא נעשית שלא לצורך אותו היום.

(36) ולחבר את מכות החליבה לדדי הבהמה בשעה שהמכונה אינה עובדת, באופן שתתחיל לעבוד לאחר זמן באופן אוטומטי, כתב הגרש"ז אויערבך (שורת מנחת שלמה ח"ב סי' לא עמ' צד) שמותר.

וכן כתב החזו"א (או"ח סי' לח ס"ק ד) שמותר לחבר את צינור החליבה לדדי הבהמה כשאין המכונה עובדת וכל זה בתנאי שהשעון והחשמל הוכנו מערב שבת, ואין הדבר נעשה תוך כדי חילול שבת, אבל לחבר את הצינור לבהמה בשעה שהמכונה עובדת, אין היתר אלא אם כן הולך החלב לאיבוד.

(37) וגם החולב ביום טוב לתוך כלי ודעתו לתת אחר כך את החלב לתוך אוכל, כתב לקמן (סי' תקד ס"ק ג) שאסור, שכיון שבזמן החליבה אין אוכל בקדירה, נחשב החלב כמשקה שגולד ביום טוב. וכיון שגם חלב שנחלב באופן המותר הינו מוקצה, דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פכ"ז הע' קנב) שצריך לחלוב ישר למיכל שבו ישמר החלב עד לאחר השבת, כיון שלאחר החליבה אסור לטלטל. ובמקום הפסד, דעת הגרש"ז אויערבך (שם) שיש להתיר לטלטל את החלב למקום שבו הוא ישמר, והוסיף, שכן התיר החזו"א למושבים החרדיים.

[משנ"ב ס"ק עג]

והעולם נוהגין פסקא קראשונה⁽³⁸⁾, דמשום צער בעלי חיים שני אקניה לאינו יהודי לתלכ⁽³⁹⁾.

(38) ואם אינו יכול לחלוב על ידי נכרי, כתב החזו"א (או"ח סי' נו ס"ק ד) שיש להקל לחלוב לתוך כלי מאוס או על הארץ, והוסיף (ספר מנחה נסנה עמ' לו) שיכול לחלוב אף לתוך כלי שיש בו חומר הפוסל את החלב מאכילה.

(39) ואם הפסיק הנכרי את החליבה לפני גמר החליבה, דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פכ"ז הע' קנא) שאסור לומר לו שיוסיף לחלוב עוד מעט, כיון שכעת אין צער בעלי חיים.

[משנ"ב ס"ק עד]

דמסקמא אדעתא דנפשה קעבדה⁽⁴⁰⁾ וכו', דכיון ששולח החלב של ישראל ורואה הישראל ושותק, מסמא אדעתא דישאל קעבדה⁽⁴¹⁾.

(40) וכן לענין נכרי שתפקידו לשטוף את כליו של הישראל במוצאי שבת, דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פכ"ז הע' לא' ובח"ג שם) שאם רוצה לטוֹפֵס בשבת כדי שיהיה פנוי בערב, מותר להניח לו לחמם מים כדי שלא יתקדו ידיו, אבל אם מחמם את המים כדי שיוכל להוריד את השומן מהכלים ביתר קלות, אסור להניח לו לעשות כן, משום שבאופן זה נהנה הישראל ממלאכת הנכרי בשבת.

(41) וכעושה הנכרי גביעת מהלב שלו, כתב לקמן (סי' שז ס"ק המשך בעמוד הבא

[משנ"ב ס"ק עא]

משום צער בעלי חיים⁽³²⁾ וכו', החולב לתוך כלי, תלכ⁽³³⁾, לתוך אכל, פטור⁽³⁴⁾ ומכל מקום אסורא יש⁽³⁵⁾ וכו', והחלב אסור אפילו חולב לתוך אכל⁽³⁶⁾, כיון דההמה אינה ראויה לאכילה, הוי פקעה⁽³⁷⁾.

(32) ולקמן (סי' שז ס"ק כז), כתב שלדעת המהרש"ל והא"ר והג"ח חיים אסור להמחות את התרנגולים והאוחים על ידי ישראל אפילו במקום צער בעלי חיים, וסיים שכדעתם משמע בראשונים. ובב"ח⁽³⁸⁾ שם (ט"ט ד"ה דין) הביא מה שכתב השו"ת ברכה בשם אחד הגדולים, שהלואי שלא ילעו אנשים את התרנגולים והאוחים אף בימות החול, משום שעוברים בזה על כמה איסורים.

(33) והסמך ענינים לתוך כלי ודעתו ליתן אחר כך את המשקה היצא מהם לתוך תבשיל, כתב לקמן (סי' שכ ס"ק יח) בשם הר"ש שחייב משום מפרק, ובשעה"צ שם (ס"ק כג) כתב בשם הרדב"ז שאינו חייב, ואין זה אסור אלא מדרבנן. והחזו"א (או"ח סי' נה ס"ק ו) הבריע בדעת הר"ש, שכיון שבשעת היותו בכלי נחשב הוא כמשקה, אין מחשבתו ליתנו באוכל מוציאה אותו מכלל משקה.

וגם החולב לתוך כלי ודעתו לשפוך את החלב לאחר מכן, כתב החזו"א (שם) שנראה שחייב, שכיון שחולבו לתוך כלי דינו כמשקה, ועוד, שעשוי הוא לחזור בו מכוונתו לשופכו, שהרי רוב בני אדם אינם שופכים אותו.

והחולב לתוך כלי מאוס, כתב החזו"א (שם סי' נו ס"ק א ד) שספק דאורייתא הוא, ולפיכך אין כדאי שיעשה זאת ישראל בעצמו, אלא חייב הוא להשתדל לחלוב על ידי נכרי, וזו הדרך הישרה על פי התורה.

(34) ואף על פי שלחלבה קיימא לן שמשקה הבא לאוכל באוכל, והעושה כן פטור, כתב לקמן (סי' שכ ס"ק ל) שכיון שלדעת רבינו חננאל הסוחט פירות וצריך את המשקה היצא מהם עובר איסור דאורייתא, טוב להחמיר בדבריו והעמשה כן תבוא עליו ברכה.

והחולב ביום טוב לתוך אוכל באופן שהחלב מרובה מהאוכל ואינו נבלע בתוס, כתב לקמן (סי' תקד ס"ק ז) שאסור, ויש למחות בהמון שעוברים על כך. וכן כתב הגר"ע גרודניסקי (הובא בקובץ אגרות החזו"א ח"ב סי' יג) שאין להתיר זאת כלל, ובפרט שכונת העושים כן היא רק לחלב, וכדי להערים, שמים הם בדלי פירות כדי שיחשב הדבר כחליבה לתוך אוכל. אבל אם רוב החלב נצרך למאכל שבקדירה, כתב המשגיב שם (ס"ק ח), שמותר לחלוב גם את המיעוט שאינו נצרך למאכל.

וכתב החזו"א (או"ח סי' נו ס"ק א), שכל ההיתר לחלוב לתוך

בְּאֵר הַגּוֹלָה

(פרדסי פ"ב דבצח), (רענן לקמן סימן חקבן סעיף ב): כ (עא) "מִתֵּר לומר לאִינוּ-יְהוּדִי (ו) לְחַלֵּב בְּחֶמְתּוֹ בִּשְׁבֶּת מֵשׁוֹם צַעַר פְּעִל־יִחִים, שֶׁהַחֵלֶב מְצַעְרָה; (עב) יִרְהַלֵּב אֲסוּר בּוֹ בַּיּוֹם. (עג) יִרְשֶׁשׁ אוֹמְרִים שֶׁצָּרִיד לִקְנוֹתוֹ מִן הָאִינוּ-יְהוּדִי *פֶּדֶר בְּמוֹעֵט, שֶׁלֹּא יִהְיֶה נִרְאָה (ס) [ס] כְּחוֹלֵב לְצָרֶךְ יִשְׂרָאֵל: כֹּא הִבְנִינֹת שְׁעוֹשׂוֹת הַשְּׁפָחוֹת (ט) מֵעֲצָמֵן מִחֵלֶב שֶׁל יִשְׂרָאֵל (עד) מִתֵּר, בִּינֵן שָׂאִינוֹ אִימֵר לֶהֱן שִׁיעֲשׂוּ: כֹּב יִמִּי שִׁיעֲשׂ לוֹ נֶעַר אִינוּ-יְהוּדִי וְרוֹכֵב עַל הַבְּהֵמָה בִּשְׁבֶּת כְּשִׁמּוּלִיכָה לְהַשְׁקוּתָהּ, אִינוֹ צָרִיד לְמַנְעוֹ, (עז) שֶׁהִיא נוֹשֵׂא אֶת עֲצָמוֹ, אֲכָל צָרִיד לְמַנְעוֹ שֶׁלֹּא יִתֵּן (עח) עֲלֶיהָ (י) בְּגִדָיו (עד) וְלֹא שׁוֹם דֶּבֶר: כֹּג יִמְתֵּר (יב) לְמִסֵּר סוֹס אוֹ פֶּרֶד אוֹ חֲמור לְרוֹעֶה אִינוּ-יְהוּדִי, *אָף-עַל-פִּי שֶׁהָאִינוּ-יְהוּדִי מִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם בִּשְׁבֶּת אֵין בִּכְךָ כְּלוֹם,

שערי תשובה

(מ) בחולב. עץ בחוט. ובחשורה כהרמ"ע סימן קיב פתח שפתת ישראל שפתותיה חלבה למיט איוניחודי צריך לתקנה, א' שפתיחודי יקבל אתריותה כל שבת. ועין בממ"א ליעי סימן רמ' ובא"ר קאן ובשאלה יעב"ן ח"ב סימן צו שמתח עילו כחב לתת בפשיטות, ובמח"ב סימן רמו הארז הרבה להצמיד הדבר הרמ"ע ומיט' להחזיר בחפזי אל החסיד וקבלד שאל תחת שותלח או יאנה אורח בדרך מיט' במיט' שאל כאן סימן ע"ש:

א"צ לומר לה טל הקלב לעצמך ולקנותו מנחה, דכל מה שעושה אדם צדקה טוב לחלב לתוך המאכל כדי שתהא שבות ודשבות, ע"ש. וצ"ע מהרה"ע יו"ס ס"א: (י) בקרייז. אבל באפי ליכא קפידא. ע"ב קרלנ"ח: אם התעמח ע"ב ע"ב ש"ס היא מעצמה אסור, ע"ש: (יא) למסור. למסור לשלל לפרס והתיר ביום י'. ורצ"ח מקומות שצדקו מהר החקלאר ופרשיות שלל לפרס למסור מודיע להם שיהי טועים בדבר זהוהו צדור הווא, ע"ן ע"ת וכו'ה"א:

משנה ברורה

דוזה ש'מא נחתך גס'טן ש'יך באן: * ע'דכר מועט. הינו אפלו בתפוח וכו'צא
 כוה, ואפלו אינו שוה ש'יטה: * ראף-על-פי ש'האינדי יהודי מ'שמש'ט' וכו'.
 הגנה לפי מה ש'בארו הא'רונים דברי השל'מן ע'רוק השעם, דמרתה, צל'קתה
 מה שכתב השל'מן ע'רוק 'ש'האינדי יהודי' מ'שמש'ט' בה, הינו ש'אין לו לחש
 ש'טא' לש'מש'ט' בה, ד'ק'ן ד'שלא מ'דעת: ישרא'ל הוא ואינו מקבל ש'כר כוננו,
 מ'דעת ויבדאי לא: י'שמש'ט' בה, וכן מה שכתב לבסוף דאם רואה, הוא לאו
 דוקא, דריא הי'ן כ'שודע לו. אבל לפי מה שכתב השעם ב'בארו הגר'א', עין
 ש'ם, מ'שמש'ט' דאף אם יודע ש'עושה בו מלאכה אין לו לחש לזה, ובה ש'אס'ר
 ב'רואה הוא מפני דמחוי כאלו ב'צונו הוא עושה ועל דעתו, וכפ'ל ב'סימן קנה
 ש'ע'יב. בה הגהה ש'ע'יב ע'ה מ'ק'ן היטב ל'כרי, א'כל צ'רוק ע'ין, א'ס'ן נ'ק'ר קנה
 ה'היא הי'ן ד'ס'מן רמו ש'ע'יב, ש'אס'רו כ'משי'ו ומ'שאלו אפ'לו אם מ'תנה ש'ע'יב
 כ'שכתב: ואולי השעם מ'שום דלא פ'לוג ב'שכירותו, וכע'ן ע'ה כתב ב'א'לה כ'בה:

מִקּוֹם אֲסוּרָא יִשְׁכְּבוּ³⁵], דִּכְל פְּטוּרֵי דְשִׁבְת פְּטוֹר אָבֵל אֲסוּרִי]; וְהַחֲלָב אֲסוּר³⁷ [מ"א]: (עב) וְהַחֲלָב אֲסוּר וְכו'. מִשּׁוּם מִשְׁקֵין שְׁנֹבֵי מִפְּרוֹת הֵיא וְכֵיא: (עג) וְיֵשׁ אוֹמְרִים שְׁצִירָהּ וְכו'. סְבִירָא לְהוּ דְאִמְיִנָּה דְאֵל קוּנָה אַחֵר הַשְּׁבֵת מִכְּנֹו בְּדָבָר מוּעָט. וְהַעוֹלָם נוֹהֵגִין פֶּסְכְּנָא דְּכִין לְאִינוֹרְהוּדֵי מִן הַשּׁוּק וּבִין לְהַשְׁפָּחוֹת שְׁשִׁנְפוֹרוֹת לְכָל הַשְּׁנָה לְחֻדָּשׁ אֶכֶל, דִּהְיוּ לֵה שְׁבוֹת דְּשִׁבּוֹת [מ"א]: **כֹּא (עד)** מִתָּר פִּינוֹן שְׁשִׁנְפוֹרֵי עַל זֶה, דִּכְיִן שְׁנוֹטְלַת הַחֲלָב שֶׁל יִשְׁנָאֵל וְרוּזָה הַיִּשְׂרָאֵל וְאַפְלוֹ אִם הִימָה עוֹשָׂה זֶה אֲחֵר־כֶּף בְּבִית אִינוֹרְהוּדֵי מִחֲבִיב לְמַחֲוֹת הוּא הַקָּשָׂה עַל זֶה עוֹד מִשְׁעִם אַחֵר, עֵצֵן שָׁם. וְכֹאֲלֵיהּ רַבָּה וּבְפִרְי־הַקָּהָר, שְׁמִתָּר (סס) אַחֵר הַשְּׁבֵת לְהוֹנוֹת מֵהֶם, אָבֵל אִם הִיא עוֹשָׂה כֵּן לֵה זֶה שֶׁם מִשָּׂא שִׁיחָה צָרִיף לְמַנְעוֹ מִפְּנֵי שְׁבִיתָת פְּהֵמָהוּ. (סט) וְאַף אֲסוּר, וְעַל־כֵּן אֲסוּר לְאֵדֶם לִשְׂאֵ תִינוּק פְּשִׁבָּת — לֹא בְּזוּר שְׁבוֹת זֶה הָרוֹכֵב: (עז) **וְלֹא שוֹם דְּבָר**. וְאִם נִשְׂאָר אִינוֹה דְּבָר עֲלֵיהּ מִצְבֵּי־לֹא לְעֹצֵת מִפְּנֵי מִצּוֹת שְׁבִיתָת בְּהֵמָהוּ⁴². אֲבָל אִם אִין עֲלֵיהּ שׁוֹם

לומר לא"י להשלותה, ואסור להשלותה בנדים אפלו אם נמות: (f) להלבל.
 וד"ה פקדו לומר לא"י להמרות האמנים בשם א' ביום משום ציר ב"ח דאין
 יכולין לאכל, תשובת רמ"א סימן עט. ומשמע שם דאי ליכא אי"י שרי ע"י
 ישראל. וטוב לעשות ע"י קטן. מ"א. כתב הרמב"ם. החולק לתקן בלי חיב.
 לתוך אכל טטור, וכתב אסור אפלו חולב לתוף אל, דתרי תאצי, עין סימן
 תתק: (p) כתב הרב"ש: דיוק באומר לו בשבת לחלב, אבל אם

עושה מצדו א"ר. וכתב הפ"ח: והשפחות שנושאות לכל השנה לכל קלא
ונקשה קא עביד לקבל שכירות, דהכי נשכרת מהחלה, ע"ש. וכתב מ"א
מפאנו סימן ק"ב: (ט) מעצמן. המ"א הוה דבר זה בצ"ע. ע"ש. ועין סיני
יוצאת מצרים לחזן שפאף עליה ש"א אדם אין הכהה"ב צריך למנא
אפלו בשבת עצמו מהר. ובתשובתו לא אלק"ר סי' מ"א או"ט בשבת ע"ש
לדוע גם ע"ש. מהגה הוא ואמר להחזיר להם, אבל אם בשעתו
הוא

ועין בבאליה רבה שהביא ד"ש פוסקים שמקלים אף להעלותה
בנדרים אם אי אפשר על-ידי קרים ובסתות¹³¹ (סג) ועל-ידי אינו-
יהודי לכלי עלמא מטר להעלותה, וזה עדיף יותר מהנחת קרים
ובסתות ושאר פלים תחתיה: **כ** (עא) **ממך לומר**. והוא היין
דמטר משום צער בעלי-חיים לומר לעובד-גזולים להמרות
הצונות שהגזיל כבר בהמראה ואין יכולין שוב לאכל בעצמן,
אכל אין ממך רק פעם אחת ביום, דשוב ליכא צער בעלי-חיים
[תשובת רמ"א], (סד) ומשמע שם דאי ליכא אינו-יהודי שרי
ההמראה על-ידי ישאול, ואף-על-גב דאסרינן לקמן בסימן שכד
סעיף ט להמרות האונות בשבת, הכא שאין יכולין לאכל בעצמן
ממך משום צער בעלי-חיים¹³², ושוב לצשות על-ידי קטן. כתב

הַמִּבְּנֵי: הַחֹלֵב לַתּוֹךְ כְּלִי, (סו) חֲבִיבִי³³, לַתּוֹךְ אָכַל, (סו) פְּטוּרִי³⁴ וְנֹמֵק אָפְלוּ חֹלֵב לַתּוֹךְ אָכַל³⁵, בֵּין דִּבְחָמָה אֵינָה רְאוּיָה לֵאכֹלָהּ, הִרְמֵנוּמָדִים לְסִחִישָׁה, דְּקִנְיָה לֵן בְּסִימֵן שֶׁכּ סִפִּיף וּפְאֶסוּרִין, וְהָאֵלָּא לְחֹלֵב לֹא הָיָה בָּלֵל, כִּי אִם בְּשִׁתְּאִינוּיִיהֶדִי חֹלֵב לְצַרְף צַמְמוֹ וְהִיאֲשִׁינָה³⁸, דְּמִשְׁשֵׁם צַרְף בְּעִלְיָתִים שְׂרִי אֲמִינָה לְאִינוּיִיהֶדִי לְחֹלֵב לְמִלְאכְתָּהּ, וְאֵין לְמַחֲוֶה בְּדָם, וּמִכַּף מְקוֹם טוֹב שֶׁיִּחְלַב הָאִינוּיִיהֶדִי וְכוּ'. הֵינּוּ, דְּמִסְתַּמָּא אֲדַעְתָּא וְנִפְשָׁה קַעֲבֵדָהּ⁴⁰, (סו) וְעֵין בִּאֲחֻרִּין וְשׁוֹתֵק, מִסְתַּמָּא אֲדַעְתָּא דִּישְׂרָאֵל קַעֲבֵדָהּ⁴¹, שְׁיֹדַעַת שְׁחִיקָא לֵה בִּין בִּידָה, וְכָל־לִשְׁוֹן שְׁהִיא עוֹשָׂה זֶה בְּבֵית יִשְׂרָאֵל. וְעֵין בִּבְאֵיִר הַגֵּרָא שֶׁ מְגִדִים הִסְפִּימוּ דְּכָנֶנֶת הַשְּׁלֶחֶן־עֲרֹךְ הִיא רַק אִם עֲשֵׂתָה לְפָעִים דְּרִין תַּמִּיד, מִחֲבִיב לְמַחֲוֶה: **כב (עא) שְׁחִי וְכוּ'.** רֹזָעָה לֹמֶר, דְּאֵין חֹל דְּמָאִי דְּאִמְרִין 'חֵי נוֹשָׂא אֶת צַמְמוֹ' הֵינּוּ רַק מְדֹאֲבִיתָא אָכַל מְדִבְכֵן בְּהִתְמָה: **(עו) עֲלִיָּה בְּגִדִי.** אָכַל בִּאֲכָף לִיכָא קִפְדָּא, (ע) דְּבִטֵּל לִי שֶׁבֶת וְהִיא רֹזָעָה מַעֲצָמָה לְעֵצָה לַחוּץ, (עא) בְּעִלְיָה צְרִיד לְמַנְעָה

שַׁעַר הַצִּיּוֹן

(סג) אליה רבח: (סד) קגזאברחם: (סה) משום מרקי דהוא תולדה דנש: (סו) דמשקה הבא לאכל כאכל דמי: (סז) מגזאברחם ותוספת שבת וש"א: (סח) איני יודע, דלמי נה פאי רבוחא דמסר אחר השקת, הלא אפילו אם צנה בסקניא לאינו יהודי לעשות לו קלאכה בשבת, גספן פסק החכמו כסימן שו סניף כ דמסר לערב אחר בכדי שיעשו: ואי דבהא מטר מיד הכל, טעמא מאי? דחלא כדבשבת אסור, מפתחא לשביון דהוא לעצור שיעאל, ונקיטא לן כסיפן רעו שכתבו שם כפה פוסקים דאם שיעל אינו יהודי מעצמו כשיל ישיאל, גספן אסור לערב אחר בכדי שיעשו: (סס) מיתוס ומגזאברחם: (סע) פרישה בשם רש"י ואליה רבה וש"א: (ספ) מגזאברחם, וכו הסניס האליה רבה ותב דגם

הלכות שבת סימן שנ

המשך מעמוד קודם

מדינא, ולכן מותר לנשים לצאת עם תכשיטין לכתחילה אף במקום שאין בו עירוב.

דעת הגר"צ קרליץ (חוט שני ח"ד פ"ח ס"ק ב), שבמנינו [אם] רגילים ללבוש תכשיטים רק בשבתות וכדו', אין את טעם ההיתר שכתב הרמ"א שכיון שהתכשיטים מצויים אין לחוש שמא תבאנה הנשים להראות אותם לחברותיהן, אלא אדרבה כיום הדרך להראות את תכשיטין לחברותיהן, ולכן אין להקל לצאת בהם לחצר שאינה מעורבת, אולם אין למחות במי שיוצאת בהם. אמנם, בבית ובחצר המעורבת דעתו (שם) שיש להקל, לפי שיש לסמוך על הדעה הראשונה המובאת בשו"ע שלא גזרו חכמים על טלטול בבית או בחצר מעורבת.

השו"ע לדעה המחמירה, ולכן התיר לצאת בכל התכשיטים ברחובות שלנו.

(40) ואף לענין שבתת בהמתו, שהדיון הוא שאסור לצאת עם בהמתו לרשות הרבים עם משוי [יש המתירים בכרמלית], כתב לקמן (סי' ש) ש"א ד"ה ופוקק) שיש לחוש לדעת הסוברים שרשות הרבים שלנו נחשבת רשות הרבים מהתורה, אף שאין כושים בה שישם ריבוא.

[ביה"ל ד"ה כ' בזה]

משמע דאין סומכין על הפרס הללו כל-כך⁽⁴¹⁾.

(41) דעת החור"א (ארחות רבנו ח"א עמוד קלז), שכיון שכתב השו"ע שכך נהגו הנשים, בודאי שכך נפסקה ההלכה וכך הוא

הלכות שבת סימן שנ

המשך מעמוד צג

[שעה"צ ס"ק עב]

היו נוזזים עורות הנשים אף-על-פי שלא היו צריכין לצמר, וכן פתב בחי"ש⁽⁶⁶⁾ וכו', ואמנם אסורא לכלי עלקא יש בזה⁽⁶⁷⁾.

(66) וכתב בביה"ל לקמן (סי' ש) ש"א ד"ה וחיוב) שכמה מגדולי הראשונים סוברים כדעת הריב"ש, ושהשו"ע שם סתם להלכה כדעה זו, ושלא כדעת הגר"א בביאור השו"ע שם (הגר"ש וולדנברג).

(67) אמנם במשניב לעיל (סי' רס ס"ק א) כתב, שבסיוק השיעור יש משום איסור דאורייתא.

[שעה"צ ס"ק עח]

הוא פלי קטן שאינו עומד לסריקת השערות⁽⁶⁸⁾.

(68) ובלי העומד אף לסריקת השערות, כתב בשו"ת אגרות משה (אורח ח"ב סי' עח) שלשיטת המאמר מרדכי לא יועיל ליחוד לשבת. אך דוסיף, שאם קשה להשיג כלי כזה, אפשר ליחוד לשבת אף מברשת הראויה גם לסריקת שערות [אלא שאין לסרק בה בשבת, שלא הותר לעשות בה אלא תיקון מועט].

[ביה"ל ד"ה לחוף]

למקציק השערות זו כזו ולקשפין על הראש, וזה דוקא לבגין⁽⁶⁹⁾.

(69) אך לגבי סיכת השערות בשמן שיער ללא העברת מסרק, דעת הגר"ש אייערבך (שש"כ פ"ד ח"א קכז-קכח) שמותר לעשות כן באופן שאין חשש שמא יבוא הדבר לידי סחיטה, ולכן תיזהר שלא תשפוך שמן רב על ראשה. ואם שפכה כמות גדולה במקום אחד בשערותיה, דעתו (שם) שאסור לה להעביר את השמן שנבלע בשיער ממקום למקום, כיון שיש בזה איסור סחיטה. [על התנות ספריי המשמר את צורת התסרוקת, ראה מה שכתבנו במשניב לעיל (סי' פב)].

זרוע [שהוא המקור לדעה זו, כמובא ברמ"א] משמע, שהאיסור לחלוק שיערה אינו מחמת חשש תלישה, אלא מחמת איסור בונה. וסיוק פאה נכרית, דעת הגר"ש אייערבך (שש"כ פ"ד ח"א קכז ובח"ג שם) שלדעת הרמ"א (סי' שלו ס"ב) שאסור לכבד בגדים במכבדות העשויות מקסמין, שמא ישתברו הקסמין, גם בזה יש לאסור, שמא יתלשו שערות מהפאה, אך לדעת המתירים לכבד בגדים [ראה ביה"ל שם ד"ה שלא], לכאורה יש להקל אף לסרק פאה נכרית, על כל פנים בכלי המיוחד לשבת, כדי שלא יהיה בזה משום יעובדין דחול, אמנם למעשה דעתו (ח"ג שם) שאפשר שסיוק פאה נכרית אסור לכל הדעות, שיתכן שהוצאת שערות מהפאה נחשב יפה הפאה ותיקונה ולא קלוקל.

[משנ"ב ס"ק פה]

משום קלישת שער הגוף, דהיי תולדה דגחית⁽⁶⁴⁾.

(64) ומסרק ומברשת שפסיק רישא שמשירים שיער, דעת הגר"ח פ' שיינברג (חידושי בתרא) שנחשבים ככלי שמלאכתו לאיסור, ואין לטלטלם אלא לצורך גופם או מקומם.

[משנ"ב ס"ק פו]

גם-כן אסור⁽⁶⁵⁾.

(65) ובטעם הדבר ששערות המודוללות אסור לתלשן והתולשן חיוב, ואילו ציפורן שפירשה רובה נחשבת כתלושה [כמבואר לקמן (סי' ש) שכתב ס"ק צו], ביאר הגר"ש אייערבך (שולחן שלמה שם ס"ק נד) שכיון שהציפורן צומחת מלמטה ושם עיקר חיבורה, והוא אינו תולש אלא את החלק העליון שכבר נתלש ברובו אין להחשיבו כתולש דבר המחובר, ועוד שכיון שגם המיעוט המחובר מתנוון וחולך, נחשב אף מה שלא פרש כתולש.

הלכות שבת סימן שס

המשך מעמוד 192

מ"מ מסתבר שמותר כשאינו מנענע את הבהמה.

[משנ"ב ס"ק סו]

דאם ישראלי בעצמו מנהיגו יש בלאו הכי אסור תורה, משום קחמר⁽²⁶⁾.

(26) ואיסור זה, כתב לעיל (סי' רסו ס"ק ז) שהוא מבואר בכתוב "לא

(25) ואם המשאוי אינו מוקצה, כתב בשעה"צ לקמן (סי' שלו ס"ק ז) שאף שאסור ליטול חפצים המונחים על גבי אילן [כמבואר בשו"ע לקמן שם ס"ג], מ"מ מותר ליטול משאוי מעל גבי הבהמה. דעת הגר"ש אייערבך (שש"כ פ"ז ח"א נח"א) שאף שיש שפקפקו בהיתר זה,

מילואים

30

הלכות שבת סימן ש

המשך מעמוד קודם

שלמה ס"ק יב אות ב) שנחשב כמשתמש בצידי הבהמה, ולא כמשתמש בצידי צדדים.

29) אולם אם חיבר לקרן הראשון קרן נוסף, דורה הגרש"ז איערבך (שם ס"ק יב) שנחשב הקרן השני כצידי צדדים, ומותר להשתמש בו.

[משנ"ב ס"ק טז]

דאיתי צער בעלי חיים דהוא דאורייתא¹⁸⁰.

30) ואף שגם השבת אבידה היא מצוה דאורייתא, ומי לא התיר טלטול מוקצה כדי לקיימה [כמבואר בשו"ע לעיל סי' רסו סי"ג], ביאר הגרש"ז איערבך (שולחן שלמה ס"ק טז אות ב) שיש לחלק בין השבת אבידה שהיא מצוה ממונית שלא התירו איסורים דרבנן מחמתה, ובין צער בעלי חיים שהיא מצוה שאינה ממונית ולכן התיר לעבור איסורים דרבנן מסוימים כדי לקיימה. וראה מה שכתבנו בביה"ל שם (ד"ה אסור).

תעשה כל מלאכה אתה וגוי ובהמתך, וקיבלו חז"ל שפירוש הכתוב הוא שלא לעשות מלאכה הנעשית בשותפות על ידי אדם ובהמה, דהיינו כשהיא טעונה איזה דבר והוא מהמר אחריה וממנהיגה בקולו וכיצא בזה.

[שעה"צ ס"ק נח]

ואפילו אם רק שכתב לו ג' דעות דסבירא להו דשכירות קניא לחקרא²⁷, 27) ואם לא שכר את הבהמה אלא רק את הנכרי, כתב במשנ"ב לעיל (סי' רסו ס"ק א) שכיון שהאחריות על הבהמה ומזונותיה מוטלים על הנכרי, אין הישראל מצווה על שביחתה, אך יזהר שלא יחמר בקולו וכיו"ב, שהרי לדעת הרבה פוסקים, נדחג איסור זה גם בבהמה שאינה שלו.

[משנ"ב ס"ק סז]

מפני שהעצלה מתקנת בצדי הבהמה²⁸ וכו', דהפ"ל פלי אַתד הוא²⁹. 28) וגם אם יושב על כסא בתוך הקרן, דעת הגרש"ז איערבך (שולחן

הלכות שבת סימן שו

המשך מעמוד צט

34) וכן למרדך בשבת כפות מים לצורך ביטול עין הרע, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ב סי' רז) שמותר, אם סגולה זו מקובלת אצלו כבדוקה, כיון שעין הרע מסוכנת יותר ממחלה שאין בה סכנה.

35) וכן לצדד ע"י לחש, כתב לקמן (סי' שכח ס"ק קמג) שמותר, מאחר ואין זו צידה טבעית, וצ"ן לדבריו כאן.

[ביה"ל ד"ה וללמדו]

לעיל ס' ושלום שיתלל שבת בקלאכות גמדות שיש בהן היסב סקילה³⁶. 36) ולעיל (בהקדמה להלכות שבת) כתב כמה דוגמאות לזה, וסיים שם בדברי היעדרות דבש, שאי אפשר כלל שינצל אדם מאיסור שבת, אם לא ילמד את כל הדינים על בוריים היטב היטב.

[משנ"ב ס"ק לה]

דהוא להתלמד על דבר הוצאה³² לא תי קעבדין דחל³³.

32) וכשנראה כמתקן דהרב בידים ע"י מדידת השישים, כתב לקמן (סי' שכח ס"ק לו) שלא ימדה, אלא רק ישער בדעתו ובמראה עיניו, ודוסיף, שמותר לשער אף אם נפל האיסור בערב שבת ולא ידע ממנו עד כניסת השבת.

33) ואף אם יוכל לדחות את המדידה ליום חול, כתב בשו"ת אגרות משה (אוי"ח ח"ה סי' יח) שמשמע מכאן שמותר למדה בשבת, ותמה מהו המקור להיתר זה.

[משנ"ב ס"ק לו]

וקפאית הגוף מןה מןה היא³⁴ וכו', אלא פרפואה שיש בה ממש³⁵.

הלכות שבת סימן שו

המשך מעמוד 202

ד"ה ואפילו) שדינה כ'שבות דשבות' ע"י נכרי, וכן מבואר בהגהות חכמת שלמה (סי' שח סמ"א), וכן נקט בשו"ת אגרות משה (אוי"ח ח"ד סי' צא אות א). ובשונה הלכות (הערות לס' שמש, עמ' ח) כתב, שכן היא משמעות דברי החזו"א (אוי"ח סי' קג ס"ק יט). מאידך דפמ"ג (באן א"א ס"ק ו) כתב, שנראה שאין להתיר בזה, אך לקמן (סי' שכח משב"ז ס"ק א) כתב שמותר לעשות כן, והעיר על זה בשונה הלכות (שם), שמשמעות דברי הגמרא (עירובין סח, א) והב"י (באן ס"ה) נראה שלא דחתה 'שבות דשבות' אלא כאשר נעשה ע"י נכרי, משום שבאופן זה אין הישראל עושה מעשה, משא"כ ב'שבות דשבות' ע"י ישראל, שעושה הישראל מעשה. והוסיף (שם), שמדברי הביה"ל שם נראה שאף הוא הסתפק בדבר ולא הכריע.

[משנ"ב ס"ק כא]

כמש"כ קימן שלא סעיף²¹, וגבי לזקת פית פאנץ: ישראל מפר²².

21) ומי' כתב שם (ס"ק כב), שבמילה, הסומך על המקלים כשאי אפשר בענין אחר לומר לנכרי לעשות אפילו מלאכה דאורייתא, לא הפסיד.

22) ובטעם החילוק בין מילה וישוב ארץ ישראל, כתב החזו"א (אוי"ח

שנמצא בו מת, ראה מה שכתבנו לקמן (סי' שיא ס"ק יב).

וכן כשצריך להיכנס לבית מלך שדלתותיו נפתחות ע"י עין אלקטרונית או ע"י ברטיס מגנטי, כתבו בשו"ת מנחת יצחק (ח"י סי' כט) ובשו"ת שבט הלוי (ח"ט סי' סח), שלצורך גדול כגון שאין בית מלך אחר באזור, מותר להיכנס ע"י שיפתח הנכרי את הדלתות, משום שאין בכך אלא 'שבות דשבות', ואם אירע לאדם שהוא צריך להתאבסן בבית מלך כזה, דעת הגר"ש אלישיב (מלכים אמונך עמי תקצה) שישכם מבעוד יום עם בעל בית המלך שאינו משלם לו אלא עבור חדר הראוי לו לשימוש, ומכיון שאינו יכול להשתמש בברטיס מגנטי, עליו לדאוג שהיה החדר פתוח בשעות מסוימות, שאם לא כן אין החדר ראוי לשימוש עבורו, ונמצא שכשפותח הנכרי את דלת החדר בשבת, לצרכו הוא עושה ולא לצורך הישראל. ועוד הובא בשם הגר"ש אלישיב (מאור השבת ח"ד פי"ד הע' קמא), שבשעת הדחק יכול הישראל להניח ממתקים וכדו' בחדרו, ולומר לנכרי שייכול לקחתם, שבאופן זה נחשב שהנכרי פותח את הדלת עבור עצמו.

ולענין 'שבות דשבות' ע"י ישראל, משמע בביה"ל לקמן (סי' שמש ס"ה

